

ENERGY CITIZENSHIP EMPOWERMENT KIT

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 101022565

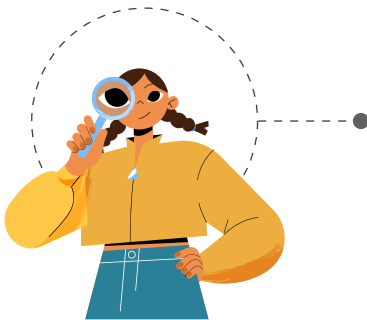
www.ec2project.eu

INSTRUCTIES

De **Energy Citizenship Empowerment Kit** is een hulpmiddel in spelvorm om de discussie over participatiebarrières voor het energiesysteem op gang te brengen en te begeleiden. De tool ondersteunt het onderzoeken en identificeren van potentiële kansen en oplossingen afgestemd op uw context tijdens workshops, brainstormsessies, energieplanning sessies, conferenties en webinars.

WAAROM? (DOEL)

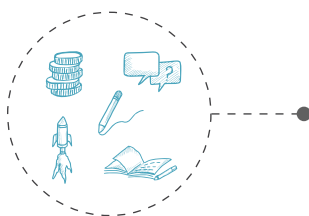

- Het in kaart brengen van structurele en contextuele obstakels voor de deelname van gemarginaliseerde gemeenschappen aan het energiesysteem.
- Het verkennen van mogelijkheden en het in kaart brengen van mogelijke oplossingen aan de hand van specifieke en lokale omstandigheden en middelen.
- Het propageren van ieders recht en verantwoordelijkheid om deel te nemen en bij te dragen aan het energiesysteem en de energietransitie.
- Het vergroten van het bewustzijn over structurele barrières die de deelname van individuen aan het energiesysteem belemmeren.

WAT?

Vier kaartensets met kleurcodes staan voor vier verschillende sociaal-demografische factoren die van cruciaal belang worden geacht voor het ontstaan en het steeds weer optreden van uitsluitingsmechanismen: gender, sociaaleconomische achtergrond, etnische achtergrond en huisvesting.

De vier kaartensets fungeren als een lens om 5 verschillende voorwaarden te verkennen die een belangrijke rol spelen bij het creëren en bevorderen van de mogelijkheden van individuele personen om deel te nemen aan en zich in te zetten voor het energiesysteem: kennis en vaardigheden, juridisch, financieel/economisch, empowerment/psychologie en participatie.

Eén set met voorbeeldcases, uit de energiesector en daarbuiten, die als inspiratie kunnen dienen en/of de discussie en het verzamelen van oplossingen kunnen bevorderen.

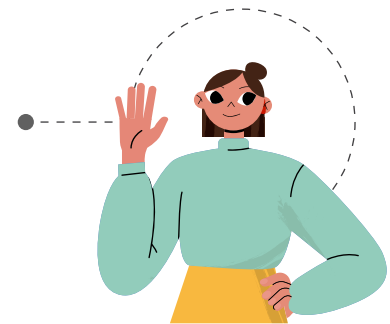
Extra kaarten, met algemene vragen die de groep kunnen helpen de context te begrijpen.

Blanco kaarten waarop gebruikers vragen en goede praktijken kunnen opschrijven die tijdens de oefening naar voren komen.

WIE?

- Energieplanners, beleidsmakers
- Energiedeskundigen, vertegenwoordigers en leiders van gemeenschappelijke energie-initiatieven
- Bewonersgroepen
- Vertegenwoordigers van gemarginaliseerde sociaal-demografische groepen

HOE?

- 1 --• Stel uw werkgroep samen en beslis of u de sessie online of fysiek wilt houden. Als er meer dan 10 mensen deelnemen, overweeg dan om de bijeenkomst in kleinere groepen op te splitsen (5-8 personen per groep).
- 2 --• Wijs een facilitator en een notulist aan voor de/elke groep. De rol van de facilitator is om de oefening en de woordenlijst uit te leggen, de discussie te leiden en de vragen hardop voor te lezen. De notulist schrijft de input van de deelnemers op.
- 3 --• Neem de algemene vragen door (witte kaarten) en houdt een eerste discussieronde.
- 4 --• Kies op basis van het resultaat van de eerste discussie één kaartspel of neem alle kaartspellen.
- 5 --• Bekijk de kaarten van de door jou gekozen stapel(s) en beantwoord de vragen om de discussie in de groep op gang te brengen.
- 6 --• Verzamel de input van deelnemers met behulp van kleur gecodeerde post-its op een bord of een online tool (bijv. Miro). Als er nieuwe vragen of goede praktijken naar voren komen, gebruik dan de blanco kaarten om ze op te schrijven.
- 7 --• Reflecteer en bespreek met de deelnemers hoe de input/ideeën kunnen worden omzet naar acties of beleidsvorming. Als u in groepen bent verdeeld, kunt u overwegen een plenaire sessie te houden.
- 8 --• Maak een top 3 van acties.

N.B VÓÓR GEBRUIK VAN DE KIT:

- **Van deelnemers wordt verwacht dat ze bekend zijn met de economische, sociale en juridische kaders waarin zij opereren, die relevant zijn voor de individuele deelname aan het energiesysteem.**

Als de groep niet over relevante kennis beschikt, overweeg dan om een eerste discussieronde te houden met behulp van de algemene vragen (witte kaarten), om er zeker van te zijn dat alle deelnemers bekend zijn met de context en voldoende informatie kunnen verwerven voor verdere discussies.

- **Het betrekken van vertegenwoordigers van gemarginaliseerde gemeenschappen is essentieel om de perspectieven, gevoelens en doelstellingen van de verschillende groepen te betrekken en te integreren.**

Daarnaast bevordert het de identificatie binnen de groep, waardoor de motivatie van mensen om zich bij energie-initiatieven aan te sluiten wordt vergroot. U kunt daarmee beginnen door leden te identificeren uit de sociaal-demografische groepen die al actief zijn in uw context.

- **Elk kaartspel kan afzonderlijk worden gebruikt.**

Dit betekent dat deelnemers één sociaal-demografische factor kunnen kiezen waarop ze zich willen concentreren (gender, sociaaleconomische achtergrond, huisvesting of etnische minderheid) en de gerelateerde vragen als bril kunnen gebruiken om een geïntegreerd beeld te krijgen van de context waarin ze handelen. Als alternatief kunnen ze één specifieke dimensie kiezen om te verkennen, bijvoorbeeld Financiën, Empowerment/Psychologie, Juridische zaken, Kennis en Vaardigheden of Participatie, en zo een breed perspectief krijgen op de omstandigheden waarin individuen uit verschillende sociaal-demografische groepen handelen. Het gebruik van alle vier de kaartspellen zal echter een meer geïntegreerd en complexer beeld opleveren van de specifieke context waarin de KIT wordt gebruikt.

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Deze verklarende woordenlijst bevat specifieke terminologie die helpt bij het gebruik van de kit. Verwijzingen naar termen in de verklarende woordenlijst op de kaarten zijn gemarkeerd met *.

- **Gemeenschappelijk energie-initiatief:** initiatieven waarbij gemeenschappen en individuen democratische controle krijgen over het energiesysteem met als hoofddoel de deelnemers maatschappelijke, economische of milieuvoordelen te bieden.
- **Dynamisch contract:** overeenkomsten waarbij de prijs van energie of nutsvoorzieningen kan fluctueren als reactie op marktomstandigheden. Deze contracten zijn ontworpen met het oog op een flexibeler en responsiever prijsmechanisme, in vergelijking met traditionele contracten met een vaste prijs of variabele contracten, die dezelfde prijs bieden voor energie of nutsvoorzieningen, ongeacht de marktomstandigheden.
- **Etnische minderheid:** personen met een andere taal, tradities en cultuur dan de hoofdgroep in de regio.
- **Fondsen uit CO2-emissierechten:** Het emissiehandelssysteem van de EU werkt volgens het 'cap and trade'-beginsel. Er wordt een plafond vastgesteld voor de totale hoeveelheid van bepaalde broeikasgassen die de bedrijven mogen uitstoten. Binnen het plafond kopen of ontvangen bedrijven emissierechten. Inkomsten uit de verkoop van emissierechten vloeien naar de begroting van de lidstaten of naar de fondsen ter ondersteuning van innovatie in koolstofarme technologieën en de energietransitie (bv. Innovatiefonds, Moderniseringsfonds).
- **Gender:** personen die mogelijk meer obstakels en moeilijkheden ondervinden bij deelname aan het energiesysteem vanwege hun genderidentiteit. Hoewel in de kit het spectrum van genderidentiteit wordt erkend, betreft het in de geraadpleegde bronnen met name vrouwen. De vragen kunnen echter worden aangepast op basis van de context van de gebruikers, en dus ook andere genders omvatten.
- **Huisvestingsomstandigheden:** de fysieke staat en kwaliteit van de woning waarin mensen wonen, in combinatie met het soort huurcontract.
- **Peer-to-peer-handel:** prosumenten die rechtstreeks onderling energie uitwisselen via een digitaal platform om een marktplaats op lokaal of virtueel niveau op te zetten. Consumenten en prosumenten kunnen energie uitwisselen zonder tussenkomst van een tussenpersoon. [D3.3]
- **Prosument:** een persoon die zowel energie verbruikt als produceert.
- **Zelfverbruiker:** een type prosument die energie produceert voor alleen eigen gebruik.
- **Slimme meter:** een elektronisch apparaat dat informatie registreert, zoals het verbruik van elektrische energie, spanningsniveaus, stroom en arbeidsfactor, en deze informatie doorgeeft aan de consument en elektriciteitsleveranciers. Een dergelijke geavanceerde meetinfrastructuur (AMI) verschilt van automatische meteruitlezing (AMR) doordat het communicatie in twee richtingen mogelijk maakt tussen de meter en de leverancier. [Wikipedia]
- **Socialeconomische achtergrond:** de positie van het individu in de samenleving, rekening houdend met inkomen, opleiding en levensomstandigheden.
- **Virtuele prosument/virtueel prosumentisme - Virtuele gemeenschappen:** de eindklant produceert hernieuwbare energie voor zijn of haar eigen behoefte met een installatie die niet op de plaats van verbruik staat. [D2.1]

VRAGEN ALGEMEEN

Wat is de specifieke economische context van de stad/de regio waarin u werkzaam bent? (bv. algemene economische status van het gebied, specifieke financiële structuren of regelgeving of middelen met betrekking tot de energiesector en de energiegemeenschappen, enz.)

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

VRAGEN ALGEMEEN

Wie heeft de beste toegang tot financiële middelen in uw gemeenschap? Zijn deze personen/groepen te onderscheiden naar gender/nationaliteit/sociaaleconomische achtergrond enz.?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

VRAGEN ALGEMEEN

Wat is het wettelijke kader van uw specifieke context met betrekking tot energiegemeenschappen (bv. regelgeving, vereisten, administratieve stappen, enz.)?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

VRAGEN ALGEMEEN

Wat is de maatschappelijke context van de stad/de regio waarin u werkzaam bent? (bv. verschillende groepen burgers met elk hun eigen behoeften, dynamiek en relaties tussen verschillende groepen enz.)

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

VRAGEN ALGEMEEN

Wat zijn in uw specifieke context de sociaaleconomische achtergronden die u kunt onderscheiden?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

VRAGEN ALGEMEEN

Ziet u binnen uw specifieke context specifieke gendergroepen die moeilijkheden zouden kunnen ondervinden om te participeren in de energiesector?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

VRAGEN ALGEMEEN

Ziet u binnen uw specifieke context bepaalde etnische groepen en/of minderheden die moeilijkheden zouden kunnen ondervinden om te participeren in de energiesector?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

VRAGEN ALGEMEEN

Denk daarbij aan de verschillende energiebehoeften binnen uw specifieke context. Verschillen deze afhankelijk van specifieke groepen burgers (bv. voor verschillende genders/etnische minderheden/sociaaleconomische groepen)?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

VRAGEN ALGEMEEN

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

VRAGEN ALGEMEEN

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

VRAGEN ALGEMEEN

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

VRAGEN ALGEMEEN

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

Empowerment/psychologie: -----

Welke specifieke maatregelen heeft de EC genomen om de participatie van verschillende genders te ondersteunen?

Lees goede praktijken 1

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

Empowerment/psychologie: -----

Wat zou vrouwen ervan kunnen weerhouden om deel te nemen aan het energie-initiatief van uw gemeenschap*? Welke stappen zou u kunnen ondernemen om dit te overwinnen?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

Empowerment/psychologie: -----

Kent u al mensen binnen de energie-initiatieven in uw gemeenschap die zich inzetten voor genderrechtvaardigheid?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

Financieel/economisch: -----

Merkt u, in uw ervaring of context, verschillen op tussen mannen en vrouwen bij het verkrijgen van toegang tot de financiële middelen of de steun die zij nodig hebben om lid te worden van de energiegemeenschap of om een nieuw initiatief te starten?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

Financieel/economisch: -----

Wie voert het beheer en de financiële administratie van uw gemeenschappelijk energie-initiatief? Zijn de verantwoordelijkheden gelijk verdeeld over de verschillende genders?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

Juridisch: -----

Is het uw ervaring dat de energiebehoeften van personen verschillen afhankelijk van hun gender? Als dit in uw context het geval is, hebben ze dan toegang tot verschillende soorten contracten (bv. dynamische contracten*) en/of juridische vormen die beter aansluiten bij hun behoeften wanneer ze meedoen aan een gemeenschappelijk energie-initiatief?

Lees goede praktijken 2

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

Juridisch: -----

Mogen leden van energiegemeenschappen en zelfverbruikers* in uw specifieke context rechtstreeks energie verhandelen met collega's, zonder tussenpersoon, om de kosten te vereffenen?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

Kennis en vaardigheden: -----

Ziet u in uw gemeenschap tekorten op het gebied van kennis en/of vaardigheden gerelateerd aan gender wat betreft het deelnemen aan of het opzetten van een gemeenschappelijk energie-initiatief? Zijn er specifieke aspecten waarvoor meer ondersteuning nodig is?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

Kennis en vaardigheden: -----

Wat voor soort training of leermateriaal/mogelijkheden zijn er beschikbaar, die zowel inclusief als toegankelijk zijn, om de waargenomen kloof tussen de genders op het gebied van kennis en vaardigheden te verkleinen?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

Participatie: -----

Wat is het aandeel van de verschillende genders dat momenteel deelneemt aan de gemeenschappelijke energie-initiatieven die u kent? Zijn de leiderschapsposities en de bestuursamenstelling evenwichtig verdeeld tussen de verschillende genders?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

Participatie: -----

Hoe kan gendervertegenwoordiging personen in uw gemeenschap helpen om actiever deel te nemen aan gemeenschappelijke energie-initiatieven?

Lees goede praktijken 3

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

GENDER

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

Empowerment/psychologie: -----

Ziet u binnen uw specifieke context of mensen met een andere etnische achtergrond zich anders zorgen maken over het milieu of een andere kijk hebben op de energietransitie? Zo ja, hoe kan die kennis worden gebruikt om meer mensen bij uw gemeenschap te betrekken?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

Empowerment/psychologie: -----

Hoe kunt u zorgen voor meer publiciteit en zichtbaarheid van uw gemeenschappelijk energie-initiatief en de deelnemers aan het initiatief? Wordt er ingespeeld op de verschillende etnische achtergronden binnen uw context? Kunnen mensen zich in de doelstellingen herkennen?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

Empowerment/psychologie: -----

Hoe kunnen actoren in de gemeenschap die vertrouwen genieten, helpen bij het bouwen van bruggen naar en het betrekken van etnische minderheden? Hoe kunnen sociale netwerken participatie bevorderen?

Lees goede praktijken 4

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

Empowerment/psychologie: -----

Welke etnische achtergronden zijn vertegenwoordigd in uw gemeenschappelijk energie-initiatief? Is deze diversiteit representatief voor de bredere samenleving in uw context?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

Financieel/economisch: -----

Stelt de overheid slimme meters* ter beschikking van de burgers en zorgt zij voor voldoende duidelijke informatie/training over het gebruik ervan, om zo de financiële voordelen te monitoren?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

Juridisch: -----

Hebben de verschillende gebruikersprofielen baat bij deelname aan uw gemeenschappelijk energie-initiatief? Zijn dynamische contracten* of peer-to-peer-trading* beschikbare opties voor verschillende gebruikersbehoeften?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

Juridisch: -----

Welke juridische en administratieve procedure wordt er in uw stad/gemeente gehanteerd om gemeenschappelijke energie-initiatieven op te zetten of om lid te worden? Is er officiële begeleiding of ondersteuning beschikbaar, in het bijzonder wanneer er meerdere stappen nodig zijn?

Lees goede praktijken 5

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

Kennis en vaardigheden: -----

Hoe kunt u de zichtbaarheid van en informatie over uw gemeenschappelijk energie-initiatief vergroten, met name onder etnische minderheden? Kent u mensen die binnen uw context als bemiddelaar/multiplier zouden kunnen worden ingeschakeld?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

Kennis en vaardigheden: -----

Hoe eenvoudig is het in uw lokale context om toegang te krijgen tot alle informatie en vaardigheden die nodig zijn om lid (of oprichter) te worden van een gemeenschappelijk energie-initiatief? Wordt er informatie en training aangeboden in verschillende vormen en in inclusieve taal (of zelfs meerdere talen)?

Lees goede praktijken 6

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

Participatie: -----

Welke structuren in uw gemeenschappelijke energie-initiatieven helpen ervoor te zorgen dat alle leden, vooral degenen die behoren tot gemarginaliseerde groepen of etnische minderheden, worden aangespoord om hun mening en ideeën naar voren te brengen?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

Participatie: -----

Behoren de leden van etnische minderheden ook tot andere maatschappelijke groepen/gemeenschappen (bv. ouders)? Hoe kan rekening worden gehouden met deze factoren/gemeenschappen om deelname aan het gemeenschappelijke energie-initiatief aantrekkelijker te maken?

Lees goede praktijken 7

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

ETNISCHE MINDERHEID

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

Empowerment/psychologie: -----

Is het binnen uw context mogelijk om een toename te zien van huiseigenaren die overstappen (of bereid zijn over te stappen) op alternatieven voor groene energie? Ondersteunt uw gemeenschap/stad/gemeente dit? Hoe? (bv. door meer ondersteuning en middelen beschikbaar te stellen, door regelgeving te veranderen, door middel van prikkels)

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

Empowerment/psychologie: -----

Welke verschillende huisvestingssituaties (bv. stedelijk, landelijk enz.) en -typen (bv. eengezinswoning, meergezinswoning enz.) zijn te vinden in uw gemeenschappelijk energie-initiatief? Zijn deze representatief voor de bredere context van energie-initiatieven?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

Financieel/economisch: -----

Komen kleine installaties en individuele burgers in uw context in aanmerking voor prikkels, renteloze leningen en btw-aftrek?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

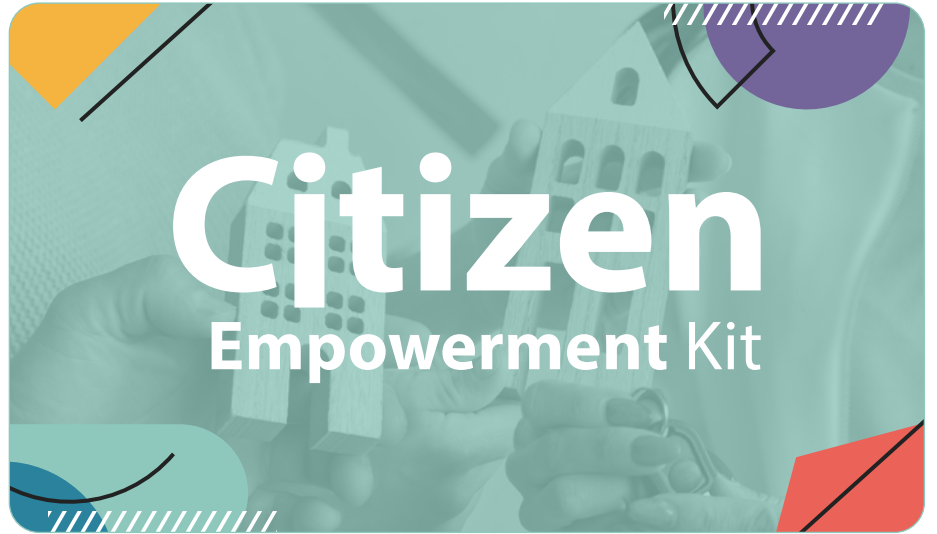
Financieel/economisch: -----

Worden leden van uw gemeenschappelijk energie-initiatief op dezelfde manier behandeld wat betreft belastingen en prikkels/kortingen, ongeacht of ze in een eensgezins- of meergezinshuis wonen?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

Juridisch:

Is in uw context het recht om een energieleverancier te kiezen wettelijk verankerd en wordt dit nageleefd? Zijn er heldere regels die de relatie tussen huurder en eigenaar op het gebied van energie regelen? Zijn er verhaal- of klachtenmechanismen in geval van niet-naleving?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

Juridisch:

Is het in uw stad of gemeente verplicht om toestemming van eigenaars/mede-eigenaars te krijgen voor het installeren van een opwekkingsinstallatie? Is er een duidelijke en eenvoudige procedure die moet worden gevolgd?

Lees goede praktijken 8

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

Juridisch:

Wanneer een opwekkingsinstallatie wordt geïnstalleerd, wie is dan de eigenaar en wie profiteert van de opbrengst? Is er informatie die voldoende duidelijkheid biedt over eigendom en de eigendomsoverdracht?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

Juridisch:

Zijn er in uw gemeenschap verschillende energieopwekkingsystemen en ledencontracten beschikbaar om te voorzien in de behoeften van verschillende typen bewoners?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

Kennis en vaardigheden: -----

Hebben huurders en eigenaars toegang tot duidelijke informatie over de productie van hernieuwbare energie en de voordelen ervan? Is er een omvattend platform waarop alle informatie en kennis te vinden is?

Lees goede praktijken 9

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

Kennis en vaardigheden: -----

Wie voert het beheer en de financiële administratie van uw gemeenschappelijk energie-initiatief? Kunt u zich voorstellen om in uw context deze verantwoordelijkheid neer te leggen bij besturen van woningbouwcoöperaties of andere bestaande systemen/groepen die verantwoordelijk zijn voor het beheer van gebouwen?

Lees goede praktijken 10

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

Participatie: -----

Is het voor huurders mogelijk om te participeren in de gemeenschappelijke energie-initiatieven die u kent zonder een geschikt gebouw of stuk land te bezitten (bijv. virtuele prosument, crowdfunding, verhuur)?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

HUISVESTING

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

Empowerment/psychologie: -----

Heeft u er in uw context iets van gemerkt dat mensen met een andere sociaaleconomische achtergrond mogelijk andere zorgen hebben over het milieu of een andere kijk hebben op de energietransitie? Zo ja, hoe kan die kennis worden gebruikt om meer mensen bij uw gemeenschap te betrekken?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

Empowerment/psychologie: -----

Kunt u voorbeelden bedenken van verschillende sociaaleconomische achtergronden in uw gemeenschap? Wat zou personen uit specifieke groepen in de weg kunnen staan om zich aan te sluiten bij uw gemeenschappelijk energie-initiatief? Welke stappen kunnen worden gezet om dit te overwinnen?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

Empowerment/psychologie: -----

Wie vertegenwoordigt uw gemeenschappelijk energie-initiatief naar buiten toe? Zijn deze mensen representatief voor de sociaaleconomische diversiteit van uw gemeenschap? Zijn zij vertrouwde actoren die kunnen helpen bij het leggen van contacten en het bevorderen van participatie?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

Financieel/economisch: -----

Bestaat er in uw context een regeling voor de elektriciteitsprijs? Stimuleren deze prijzen burgers om te investeren in hernieuwbare energie en om te participeren in gemeenschappelijke energie-initiatieven?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

Financieel/economisch: -----

Zijn er in uw context financiële regelingen en prikkels beschikbaar om de betrokkenheid van personen en hun investeringen in initiatieven op het gebied van gemeenschapsenergie of in hernieuwbare energie te ondersteunen? Hoe kunnen deze worden verbeterd? (bijv. publieke virtuele gemeenschappen*, virtueel prosumentisme*, leningen tegen lage rente gefinancierd met CO2-emissierechten*, btw-vrijstelling of btw-aftrek, publieke organisaties die de oprichting van EG's ondersteunen)

Lees goede praktijken 11 & 12

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

Financieel/economisch: -----

Stelt de overheid slimme meters ter beschikking van de burgers en voldoende/duidelijke informatie/training over het gebruik ervan om zo de financiële voordelen te kunnen monitoren?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

Juridisch: -----

Zijn er in uw gemeenschap verschillende energieopwekkingssystemen en ledencontracten beschikbaar om te voorzien in de behoeften van personen met uiteenlopende inkomenssituaties?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

Juridisch: -----

Gelden overal in uw land dezelfde wetten voor het oprichten van/participeren in een gemeenschappelijk energie-initiatief, of kunnen die per regio of provincie verschillen? Wordt in deze wetgeving rekening gehouden met de mogelijke sociaaleconomische verschillen tussen deze gebieden en worden deze verschillen ondervangen?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

Kennis en vaardigheden: -----

Is het in uw lokale context eenvoudig om toegang te krijgen tot alle informatie, kennis en vaardigheden die nodig zijn om lid (of oprichter) te worden van een gemeenschappelijk energie-initiatief? Wordt er informatie en training in verschillende vormen aangeboden? Is de gebezigde taal gemakkelijk te begrijpen en toegankelijk?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

Kennis en vaardigheden: -----

Hoe kunt u zorgen voor meer publiciteit en zichtbaarheid van uw gemeenschappelijke energie-initiatief en de deelnemers aan het initiatief? Wordt er ingespeeld op de verschillende sociaaleconomische achtergronden binnen uw context? Kunnen mensen zich in de doelstellingen herkennen?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

Participatie: -----

Wat is de organisatiestructuur van uw gemeenschapsinitiatief op het gebied van besluitvorming? Voor hoeveel kunnen individuele leden met verschillende financiële achtergronden deelnemen?

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

Participatie: -----

Is er een eerste financiële investering vereist om deel te nemen aan uw gemeenschappelijke energie-initiatief? Wat zijn de voordelen van deelname?

Lees goede praktijken 13 & 14

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

SOCIAALECONOMISCHE ACHTERGROND

CITIZEN EMPOWERMENT KIT
WWW.EC2PROJECT.EU

Goede praktijk (gerelateerd aan de energiesector):

RESCOOP-genderwerkgroep:

Het REScoop.eu-team heeft een werkgroep Genderpower opgericht, met als doel genderrechtvaardige energiegemeenschappen gewoengoed te maken. De rol van de werkgroep is om de behoeften en uitdagingen waarmee energiecoöperaties worden geconfronteerd in kaart te brengen en ruimte te bieden voor discussie en voor de uitwisseling van goede praktijken. Het vertegenwoordigt een platform waar hulpmiddelen en instrumenten worden gedeeld om energiegemeenschappen te helpen hun besturen en ledenbestand te diversifiëren, en daarmee het principe van genderrechtvaardigheid te weerspiegelen. Eén van de resultaten van de werkgroep is de Ambitieverklaring die alle REScoop.eu-leden kunnen ondertekenen.

1

Goede praktijk (met betrekking tot de energiesector):

Bijzondere rechtsvormen:

WEnCoop is de eerste sociale energiecoöperatie voor vrouwelijke ondernemers en hun bedrijven in Griekenland. Het is een energiecoöperatie met een "brede basis", opgericht door vrouwen met verschillende achtergronden en culturen - van ambachten tot dienstverlening, handel en de horeca. Dit is een initiatief van de Griekse vereniging van vrouwelijke ondernemers - S.E.G.E., die zich richt op het ontwikkelen en bevorderen van ondernemerschap van vrouwen, zodat haar leden werkzaam kunnen zijn in de energiesector en daarbij gebruikmaken van schone energiebronnen.

2

Goede praktijk (niet met betrekking tot de energiesector):

European Network of Ambassadors for #DiversityinTransport!

Iedereen kan een ambassadeur worden, mensen bereiken op alle niveaus, het maatschappelijk bewustzijn vergroten en een rol spelen in het opbouwen van een gemeenschap.

3

Goede praktijk (niet met betrekking tot de energiesector):

Britse overheid: Interventies om de inzetbaarheid van "thuiszittende" vrouwen uit etnische minderheden te vergroten:

Deelname wordt gestimuleerd door een sociale situatie te creëren en deelnemers te betrekken bij sociale activiteiten, zoals naai- en tai chi-lessen of samen uit eten gaan. Deze activiteiten zijn bedoeld om integratie in de bredere samenleving te bevorderen en vertrouwen op te bouwen buiten de huiselijke omgeving: de deelnemers worden aangemoedigd om relaties aan te knopen met de anderen, Engels te spreken en zich in te zetten voor de activiteiten en de groep. Elementaire thema's met betrekking tot werk (zoals specifieke vaardigheden of kennis over de arbeidsmarkt) en informatie over administratieve aangelegenheden worden geleidelijk gepresenteerd, zodat deelnemers hun interesse niet verliezen en daardoor afhaken.

4

Goede praktijk (met betrekking tot de energiesector):

Rechtsvormen en bestuurlijke handelingen:

In Oostenrijk is het mogelijk om een energiegemeenschap op te richten in de vorm van een vereniging. De benodigde informatie is wettelijk vastgesteld en de stichtende leden of vertegenwoordigers moeten de bevoegde autoriteit voor verenigingen hiervan op de hoogte stellen. Binnen vier weken moet de autoriteit het verzoek beoordelen. Als er binnen deze termijn geen kennisgeving is gedaan, komt de vereniging tot stand zonder dat er door de autoriteit nog een rechtshandeling wordt vereist. De kosten bedragen ongeveer € 25. Deze rechtsvorm is een uitermate eenvoudig en betaalbaar model voor het oprichten van een energiegemeenschap. Andere voordelen van deze rechtsvorm zijn dat het heel gemakkelijk is om lid te worden van de vereniging en om de vereniging te verlaten, dat de leden zelf zeggenschap hebben over organisatorische aangelegenheden en dat de persoonlijke aansprakelijkheid van de leden wordt beperkt. [D3.3]

5

Goede praktijk (met betrekking tot de energiesector):

Centraal punt/website voor informatie:

In Oostenrijk heeft het federale Ministerie voor klimaatbescherming het zogenaamde "Coördinatiebureau voor energiegemeenschappen" opgericht. Het doel van dit bureau is om de randvoorwaarden voor het energiegemeenschapsmodel te optimaliseren en hulp te bieden bij het opzetten van gemeenschapsinitiatieven op het gebied van energie. Eén website biedt informatie die nodig is voor de oprichting en werking van een energiegemeenschap in een beknopte en eenvoudige taal (en ook in korte video's). Er is zelfs een stappengids en een uitgebreide vraag-en-antwoordrubriek met antwoorden op allerlei vragen over uiteenlopende aspecten (organisatie, netwerkbeheer, subsidies, juridische zaken).

6

Goede praktijk (met betrekking tot de energiesector):

Identificatie binnen de groep:

Door eerst de gemeenschappelijke groep, bijvoorbeeld ouders, te activeren, kunnen de normen of het gedeelde doel om een leefbare toekomst voor de eigen kinderen te creëren, worden nagestreefd. Dit kan dienen als een extra motivatie om te participeren in een EG.

7

Goede praktijk (met betrekking tot de energiesector):

Toestemming van de andere eigenaren van het appartementencomplex om te installeren:

In Italië kan een individuele eigenaar in een appartementencomplex ook zonnepanelen op het dak van het gebouw (laten) plaatsen. Het Italiaanse Burgerlijk Wetboek bepaalt dat het installeren voor afzonderlijke appartementen is toegestaan op daarvoor geschikte gemeenschappelijke daken. Het bestuur van de coöperatie kan een eigenaar in een appartementencomplex niet verbieden om zonnepanelen op het gemeenschappelijke dak te (laten) plaatsen. Het bestuur mag alleen redelijke alternatieven voorschrijven voor het uitvoeren van de installatie of voorzorgsmaatregelen opleggen met het oog op stabiliteit, veiligheid of bouwkundig decorum als het gaat om een wijziging van de gemeenschappelijke gedeelten van het gebouw. Hiervan is sprake mits dit geen aantasting van de rechten van de eigenaars van de overige appartementen om hetzelfde oppervlak voor dezelfde doeleinden te gebruiken met zich meebrengt.

8

Goede praktijk (met betrekking tot de energiesector):

Energy Community Platform:

Het Energy Community Platform is een totaaloplossing voor alles op het gebied van gemeenschappelijke energie. REScoop.eu, de Europese federatie van burgercoöperaties op het gebied van energie, heeft zich aangesloten bij verschillende EU-projecten om de zaken eenvoudiger te maken en de beschikbare en over het internet verspreide informatiebronnen op één plek samen te brengen. Het platform biedt hulpmiddelen en informatiebronnen en brengt het netwerk van experts en energiegemeenschappen in kaart, om burgers in alle ontwikkelingsstadia voor een gemeenschappelijk energieproject te ondersteunen.

9

Goede praktijk (met betrekking tot de energiesector):

Toewijzing van verantwoordelijkheden en beheeractiviteiten:

In Polen nemen veel besturen van woningbouwcoöperaties de rol van organisator op zich en beheren ze de energiegemeenschap binnen afzonderlijke appartementenblokken. Als gevolg daarvan blijven de extra inspanningen en te investeren tijd van de bewoners beperkt tot het noodzakelijke minimum. Enkele voorbeelden zijn te vinden in Wrocław: SM Wrocław Południe (739 MWp op 35 gebouwen), Spółdzielnia Mieszkaniowa Energetyk (870MWp), Spółdzielnia Skarbowiec (46 MWp), Woningbouwcorporatie Wrocławski Dom (40 MWp), SM Śródmieście Prasa (32MW), SM Kopernik in Toruń (272 MWp op 21 gebouwen).

10

Goede praktijk (met betrekking tot de energiesector):

1) Virtueel prosumerisme:

In Spanje wordt het virtuele-prosumentconcept aangeboden door Solar Pack (een multinationale onderneming die is gespecialiseerd in zonne-energieprojecten) als onderdeel van het Click and Go-aanbod. Inwoners zonder technische mogelijkheden voor PV-micro installaties en huurders van appartementen hebben de mogelijkheid om deel te nemen aan zonneparken door meerdere zonnepanelen te huren op basis van hun energieverbruik. Gebruikers van deze oplossing kunnen de opgewekte energie op verschillende locaties gebruiken en ook kunnen ze mettertijd de locatie van hun energieverbruik wijzigen. Dit aanbod zou het mogelijk maken om de elektriciteitsrekening met 35% te verlagen. Deelnemers kunnen ook hun energieoverschot verkopen.

11

Goede praktijk (met betrekking tot de energiesector):

2) Virtueel prosumerisme:

De virtuele prosument werd in 2019 in Litouwen geïntroduceerd. Burgers in Litouwen kunnen investeren in een eigen zonnepaneelsysteem op een andere locatie dan hun eigen woning of aandelen kopen in een systeem dat door een derde is aangelegd. Hierdoor kan elke burger, ongeacht of hij/zij de technische mogelijkheid heeft om energie op te wekken daar waar hij/zij woont, een actieve energieburger zijn.

12

Goede praktijk (met betrekking tot de energiesector):

1) Vermindering van de complexiteit van gemeenschappelijke energie-initiatieven:

Een Poolse particuliere organisatie, Coop Tech Hub, die is gespecialiseerd in maatschappelijke initiatieven, heeft de Energy Community Incubator opgericht (gefinancierd met een subsidie van de stichting Open Society Institute). In het kader van het ondersteuningspakket voor toekomstige gemeenschappen wordt voorzien in een handleiding voor het opzetten van een gemeenschap, een workshopcyclus van 48 uur, optimalisatietools voor energiebeheer en rekentools voor het verantwoorden van inkomsten en kosten.

13

Goede praktijk (met betrekking tot de energiesector):

2) Vermindering van de complexiteit van gemeenschappelijke energie-initiatieven:

Een alternatief voor typische energiegemeenschappen die op initiatief van bewoners worden opgericht, zijn hybride oplossingen, waarbij het initiatief van een groep bewoners wordt ondersteund door een specialistische organisatie. Een voorbeeld is het Spaanse Aldea Energy, dat - nadat het een groep bewoners die beschikt over een geschikt dak voor zijn idee had weten te winnen, zich bezighoudt met de volledige organisatie van het project voor bewoners die zich in de buurt van de energiebron bevinden. Afhankelijk van de financiële draagkracht van de bewoners biedt Aldea voordelige abonnementsopties en investeringsvarianten.

14

Goede praktijk

15

Goede praktijk

16

Goede praktijk

17

Goede praktijk

18

Goede praktijk

19

Goede praktijk

20